

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મેસર્સ એચ. બી. એલ. એસ્કાફ્ટ બેટરીઝ લિમિટેડ.

વિ.

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કમિશનર, હૈદરાબાદ

૫ મે, ૨૦૦૪

[મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ રાજેન્દ્ર બાબુ અને ન્યાયમૂર્તિ જી. પી. માથુર]

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ. ૧૯૪૪/સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ (વેલ્યુએશન) રૂલ્સ, ૧૯૭૫-કલમ ૪/નિયમો ૪,૫ અને ૬ {બી)(૨) કરાર હેઠળ નક્કી કરવામાં આવેલા નીચા ભાવે ગ્રાહકોમાંથી એકને પૂરા પાડવામાં આવેલ માલનું I/L-મૂલ્યાંકનક્ષમ મૂલ્ય-માલનું નિર્ધારણ-બજાર કિંમતના આધારે મૂલ્યાંકનક્ષમ મૂલ્ય મેળવવામાં આવે છે, જે તુલનાત્મક મૂલ્યને ધ્યાનમાં રાખીને લેવામાં આવે છે. મૂલ્ય કોન૧આરએસી૧ કિંમતના આધારે હોવું જોઈએ, તુલનાત્મક મૂલ્યના આધારે બજાર મૂલ્ય-નિર્ધારણ નહીં, જ્યારે મૂલ્ય અનિશ્ચિત

હોય ત્યારે જ ઊભી થાય છે.

અપીલકર્તા-આકારણી કરનાર સિલ્વર ઓક્સાઇડ ઝિંક બેટરીનું ઉત્પાદન કરતો હતો, જેમાં ચાંદીનો કાચા માલ તરીકે ઉપયોગ થતો હતો. તે સંરક્ષણ મંત્રાલયને ઓછી કિંમતે અને હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ (એચએએલ) ને વધુ કિંમતે બેટરીઓ પૂરી પાડતી હતી. ઓછી કિંમત મંત્રાલય અને અપીલકર્તા વચ્ચે થયેલા કરારના પરિણામે હતી, જેમાં એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે મંત્રાલય અપીલકર્તાઓને ચાંદીનો પુરવઠો પૂરો પાડશે. મંત્રાલય તેની ટંકશાળમાંથી તે મેળવ્યા પછી ચાંદીનો પુરવઠો રૂ. ૨, ૫૦૦ પ્રતિ કિલો. ટંકશાળમાંથી સ્ટોકમાં ઘટાડો થયા પછી, તે તેમની પાસેથી ચાંદી મેળવવા માટે જૂની બેટરીઓ પૂરી પાડતી હતી. અપીલકર્તાઓએ મંત્રાલયને માલનું ઇન્વોઇસિંગ કરતી વખતે જૂની બેટરીઓમાંથી વસૂલવામાં આવેલી ચાંદીની કિંમત રૂ. ચાંદીનો બજાર ભાવ કિલો દીઠ રૂ. ૨,૫૦૦ હતો.

મહેસૂલ વિભાગે સંરક્ષણ મંત્રાલય અને એચ. એ. એલ. ને પૂરી પાડવામાં આવતી બેટરીઓની કિંમતમાં તફાવતની નોંધ લીધા પછી, મંત્રાલયને પૂરી પાડવામાં આવતી બેટરીઓ પર તફાવત શુલ્કની માંગ કરી હતી, કારણ કે ચાંદીના બજાર મૂલ્યને મૂલ્યાંકનક્ષમ મૂલ્ય નક્કી કરવા માટેના આધાર તરીકે લેવું જોઈએ. માંગની પુષ્ટિ પછી અપીલ સત્તામંડળે જણાવ્યું હતું કે વર્તમાન

કિસ્સામાં તુલનાત્મક ચીજવસ્તુઓ પર આધારિત કિંમતને ચાંદીની કિંમત તરીકે અપનાવવાની હતી, કારણ કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪ની કલમ ૪ અનુસાર, આકારણીનો આધાર જે કિંમત છે તે તે કિંમત છે જેના પર માલ સામાન્ય વ્યવસાયમાં વેચાય છે, તે આકર્ષિત થતી નથી, કારણ કે મંત્રાલયને વેચાણ એ સામાન્ય વ્યવસાયમાં વ્યવહાર ન હતો; તે એક વિશેષ વ્યવસ્થા હતી અને ચાંદીની રાષ્ટ્રીય કિંમત અપનાવવામાં આવી હતી.

આ અદાલતમાં અપીલમાં, અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે ચાંદીનું મૂલ્યાંકનક્ષમ મૂલ્ય કરારની કિંમત પર નક્કી કરવું પડશે; કલમ ૪ (૧) (એ) ની જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને દરેક ખરીદદારને જે કિંમતે માલ વેચવામાં આવે છે તેને સામાન્ય કિંમત તરીકે લેવામાં આવશે, અને તેથી જે કિંમતે બેટરીઓ મંત્રાલયને વેચવામાં આવી હતી તેને સામાન્ય કિંમત તરીકે લેવામાં આવશે; જ્યારે કેન્દ્રીય આબકારી (મૂલ્યાંકન) નિયમો, ૧૯૭૫ના નિયમ ૪ અથવા નિયમ ૫ હેઠળ માલનું મૂલ્ય નક્કી કરી શકાતું નથી ત્યારે નિયમ ૬ (એ) (૨) હેઠળ તુલનાત્મક મૂલ્ય ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. બી.

મહેસૂલએ દલીલ કરી હતી કે કરારની કિંમતને બદલે બજારની કિંમતને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ; કારણ કે જૂની બેટરીમાંથી ચાંદી મેળવવી એ એક વિશેષ વ્યવસ્થા છે અને 'સામાન્ય પ્રથા' નથી, તેથી અપીલકર્તાને કલમ ૪ (એલ) (એ) ની

જોગવાઈનો લાભ મળી શકતો નથી.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:૧ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝિસ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટની કલમ ૪ એ એક્સાઈઝેબલ માલના મૂલ્યાંકન સાથે સંબંધિત છે જે મૂલ્યના સંદર્ભમાં ડ્યુટી માટે વસૂલવામાં આવે છે. મૂલ્યાંકન સામાન્ય રીતે તેની કિંમત પર આધારિત હોય છે જે તે કિંમતે હોય છે કે જેના પર ઉત્પાદક દ્વારા ખરીદદારને એક્સાઈઝ ડ્યુટી હેઠળ માલ વેચવામાં આવે છે. અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ્યારે મૂલ્યાંકન એટલું વધુ ન હોઈ શકે કે તેની સૌથી નજીકની સમકક્ષ મૂલ્યાંકન નિયમમાં નિર્ધારિત રીતે નક્કી કરવામાં આવે. 'ઉપરોક્ત નિયમોના હેતુ માટે 'મૂલ્ય' એ કાયદાની કલમ ૪ હેઠળ મૂલ્ય છે અને તે નિયમો ૪ અને ૫ હેઠળ નક્કી કરવામાં આવશે. નિયમ ૬ નો ઉપયોગ ત્યારે જ કરવો પડશે જ્યારે આબકારી જકાતને આધિન માલના મૂલ્યનું મૂલ્યાંકન નિયમો ૪ અને ૫ હેઠળ નક્કી કરી શકાતું નથી. જ્યારે માલ ઉત્પાદક દ્વારા વેચવામાં આવતો નથી પરંતુ અન્ય માલના ઉત્પાદનમાં તેનો ઉપયોગ અથવા વપરાશ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેનું મૂલ્ય ઉત્પાદિત તુલનાત્મક માલના મૂલ્ય પર નક્કી કરવામાં આવે છે, અને જો તે ઉત્પાદનના ખર્ચ પર કરી શકાય છે, જો કોઈ હોય તો, જે તેણે સામાન્ય રીતે આવા માલના વેચાણ તરીકે કમાયો હોત. [૯૯-ઈ-જી]

અશોક લેલેન્ડ વી. સી. સી. ઇ. એમ. મદ્રાસ, (૨૦૦૨) ૧૪૬ ઇ. એલ. ટી. ૫૦૩; યુનિયન કાર્બાઇડ (ઇન્ડિયા) વિ. સી. સી. ઇ. કલકત્તા, (૨૦૦૩) ૧૫૩ ઇ. એલ. ટી. ૧૫, બર્ન સ્ટાન્ડર્ડ કંપની લિમિટેડ વિ. યુ.ઓ.આઈ (૧૯૯૨) ૫૦ ઇ.એલ.ટી ૬૭૧ અને સીસીઈ વિ. દાઈઈચી કરકરીયા લિમિટેડ, (૧૯૯૯) ૧૧૨ ઇએલટી ૩૫૩, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨. અપીલકર્તાઓને પૂરી પાડવામાં આવેલ ચાંદીનું મૂલ્ય નક્કી કરી શકાય તેવું છે. જો ટંકશાળમાં ચાંદીનો જથ્થો ઘટતો ન હોત, તો સંરક્ષણ મંત્રાલય (એમઓડી) ટંકશાળમાંથી ચાંદીનો પુરવઠો પૂરો પાડતો હોત. સ્ટોક ઘટ્યો હોવાથી, એમઓડીએ ચાંદીની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે જૂની બેટરીઓ પૂરી પાડી હતી. આનાથી ચાંદીનું મૂલ્ય અનિશ્ચિત નહીં રહે. પૂરા પાડવામાં આવેલ ચાંદીની કિંમત રૂ. ૨૫૦૦ પ્રતિ કિલો. , જે કિંમતે એમઓડીને ટંકશાળમાંથી ચાંદી મળશે. તુલનાત્મક ચીજવસ્તુઓના મૂલ્યના આધારે ચાંદીનું મૂલ્યાંકનપાત્ર મૂલ્ય નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઊભો થશે જ્યારે મૂલ્ય અનિશ્ચિત હોય. હાલના કિસ્સામાં તે પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. (૧૦૦-ડી-ઈ)

૩. એમઓડી દ્વારા ચાંદીનો પુરવઠો એમઓડી અને અપીલકર્તા વચ્ચેના કરારની શરતોમાંની એક હોવાથી, આવી ચીજવસ્તુઓમાં જથ્થાબંધ વેપારની 'સામાન્ય

પ્રથા' ની રચના થશે. કલમ ૪ (૧) (બી) ના પ્રથમ પરંતુક મુજબ, જથ્થાબંધ વેપારની સામાન્ય પ્રથા અનુસાર, વિવિધ વર્ગના ખરીદદારોને વિવિધ કિંમતે માલ વેચવામાં આવે છે, તો આવી દરેક કિંમત ખરીદદારોના દરેક વર્ગના સંબંધમાં આવી વસ્તુઓની સામાન્ય કિંમત માનવામાં આવશે. તેથી, અપીલકર્તાઓ દ્વારા એમઓડીને વેચવામાં આવેલી બેટરીની સામાન્ય કિંમત રૂ. ૩૩, ૩૯૩ અને આકારણીપાત્ર આવી બેટરીના ઉત્પાદનમાં વપરાતી ચાંદીની કિંમત રૂ. ૨૫૦૦ પ્રતિ કિલો અને આવક ચાંદીનું બજાર મૂલ્ય ન લઈ શકે. (૧૦૦-એફ-એચ)

દીવાની અપીલીય ન્યાયક્ષેત્રસિવિલ અપીલ નંબર ૮૯૮/૧૯૯૮.

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, કસ્ટમ્સ એન્ડ ગોલ્ડ (કંટ્રોલ) અપીલેટ ટ્રિબ્યુનલની એફ.ઓ નં:૨૯૦૭/ ના ૧૦.૧૧.૯૭ તારીખના ચુકાદા અને આદેશમાંથી, ચેન્નાઈ ખાતેની દક્ષિણ ઝોનલ બેન્ચ એ. નં. ઈ/૧૩૭૬/૯૩-એ.

અપીલકર્તા વતી વી. લક્ષ્મીકુમારન, આલોક ચાદવ અને વી. બાલચંદરન.

સામાવાળી વતી રાજુ રામચંદ્રન, એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, શ્રીમતી નિશા બાગચી, પી. મનીષ, પારુલ રાજન અને બી. કે. પ્રસાદ હાજર રહ્યા હતા.

કોર્ટનો ચુકાદો ચીફ ન્યાયમૂર્તિ રાજેન્દ્ર બાબુએ આપ્યો હતો

અપીલકર્તાઓ સંરક્ષણ મંત્રાલય (ત્યારબાદ 'એમઓડી' તરીકે ઓળખાતી) અને હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ (ત્યારબાદ 'એચએએલ' તરીકે ઓળખાતી) ને પૂરી પાડવામાં આવતી સિલ્વર ઓક્સાઇડ ઝિંક બેટરી (ત્યારબાદ 'બેટરી' તરીકે ઓળખાતી) ના ઉત્પાદકો છે. અપીલકર્તાઓએ 'એચ. એ. એલ. ' ને 'એમ. ઓ. ડી. ' ની કિંમત કરતાં વધુ કિંમતે બેટરી પૂરી પાડી હતી. 'એમઓડી' માટે વસૂલવામાં આવેલી કિંમત રૂ. ૩૩, ૩૯૩૭-અને 'એચ. એ. એલ. ' માટે રૂ. ૫૩, ૯૯૩/- . વસૂલવામાં આવેલી કિંમતો અપીલકર્તાઓ દ્વારા સંબંધિત ખરીદદારો સાથે કરવામાં આવેલા કરારના સંદર્ભમાં હતી. ચાંદી એ "બેટરી" ના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતી કાચી સામગ્રીમાંથી એક છે. એમઓડીને પુરવઠાના કિસ્સામાં, કરારમાં એક શરત હતી કે અપીલકર્તાઓને ચાંદી પૂરી પાડવામાં આવશે. એમ. ઓ. ડી. બોમ્બે અને કલકત્તા મિન્ટ્રસમાં ચાંદીનો જથ્થો ધરાવતો હતો અને તે બેટરીના વિવિધ ઉત્પાદકોને પુરવઠો પૂરો પાડતો હતો જેમની પાસેથી તે બેટરી ખરીદતો હતો. એમ. ઓ. ડી. ચાંદી રૂ. ૨, ૫૦૦/- પ્રતિ કિલો ટંકશાળમાંથી. થોડા સમય પછી, બોમ્બે અને કલકત્તા મિન્ટ્રસ ખાતે એમ. ઓ. ડી. નો ચાંદીનો જથ્થો ખતમ થઈ ગયો. આથી, તેઓએ તે બેટરીઓમાંથી ચાંદી પુનઃપ્રાપ્ત કરવા અને તાજી બેટરીઓના ઉત્પાદનમાં

પુનઃપ્રાપ્ત ચાંદીનો ઉપયોગ કરવા માટે વિવિધ ઉત્પાદકોને જૂની જીવન સમાપ્ત થયેલી બેટરીઓ પૂરી પાડી હતી અને અપીલકર્તાઓએ બેટરી દીઠ વસૂલવામાં આવતી કિંમતમાં એમ. ઓ. ડી. ને છૂટ આપવાની હતી. અપીલકર્તાઓએ એમઓડીને માલનું ઇન્વોઈસિંગ કરતી વખતે, તે બેટરીઓમાં વપરાતી ચાંદીની કિંમત લીધી હતી, જે જીવનકાળ સમાપ્ત થઈ ગયેલી બેટરીમાંથી રૂ. ૨. ૫૦૦- પ્રતિ કિલો રૂ. ૬, ૬૬૬/- પ્રતિ કિલો જે એચ. એ. એલ. ને પૂરી પાડવામાં આવતી બેટરીઓ માટે અનુકૂળ કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા અનુસાર ચાંદીની કિંમત રૂ. ૨, ૫૦૦/- પ્રતિ કિલો એમ. ઓ. ડી. ને ટંકશાળમાંથી ચાંદી રૂ. ૨, ૫૦૦/- પ્રતિ કિલો અને કરાર મુજબ, શરત એ હતી કે વસૂલવામાં આવતી કિંમતે પહોંચવા માટે ચાંદીની કિંમત રૂ. ૨, ૫૦૦/- પ્રતિ કિલો. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, હૈદરાબાદના કલેક્ટરે એમઓડી અને એચએએલને પૂરી પાડવામાં આવતી બેટરીઓ પર વસૂલવામાં આવતી કિંમતમાં તફાવતની નોંધ લીધા પછી કારણદર્શક નોટિસ બહાર પાડી હતી, જેમાં અપીલકર્તાઓ દ્વારા એમઓડીને પૂરી પાડવામાં આવતી બેટરીઓ પર તફાવત શુલ્કની માંગ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે ચાંદીનું બજાર મૂલ્ય મૂલ્યાંકનપાત્ર મૂલ્ય નક્કી કરવા માટેના આધાર તરીકે લેવું જોઈએ. વિલંબ છતાં આ માંગની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.

અપીલ પર, અપીલ ટ્રિબ્યુનલે ચુકાદો આપ્યો હતો કે અપીલકર્તાઓ દ્વારા બેટરી

માટે ચાંદીની નીચી કિંમતને રૂ. ૨, ૫૦૦/- પ્રતિ કિલો જ્યારે ખુદ્ધું બજાર ભાવ રૂ. ૬, ૬૬૬/- એક કાલ્પનિક કસરત હતી અને એમઓડી દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલી કિંમત ચાંદીના સાચા મૂલ્યને પ્રતિબિંબિત કરતી નથી. ટ્રિબ્યુનલે એવું માન્યું હતું કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ની કલમ ૪ મુજબ આકારણી માટેનો આધાર જે કિંમત છે તે તે કિંમત છે જેના પર સામાન વ્યવસાયના સામાન્ય અભ્યાસક્રમમાં વેચાય છે અને એમઓડીને વેચાણને વ્યવસાયના સામાન્ય અભ્યાસક્રમમાં વેચાણ તરીકે લઈ શકાતું નથી. એમ. ઓ. ડી. ને બેટરીનું વેચાણ એક વિશેષ વ્યવસ્થા તરીકે રાખવામાં આવ્યું હતું અને ચાંદીની કાલ્પનિક કિંમતને સ્વીકારવામાં આવી હતી. ટ્રિબ્યુનલે જણાવ્યું હતું કે આને વ્યવસાયના સામાન્ય અભ્યાસક્રમમાં વ્યવહાર તરીકે ગણી શકાય નહીં અને ખુદ્ધા બજારમાં વસૂલવામાં આવતી કિંમત આકારણીનો આધાર બનાવવી જોઈએ. એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે તુલનાત્મક ચીજવસ્તુઓ પર આધારિત કિંમતને ચાંદીની કિંમત તરીકે સ્વીકારવામાં આવશે એટલે કે રૂ. ૬, ૬૬૬/- પ્રતિ કિલો. જેમ કે એચ. એ. એલ. ને બેટરીઓના પુરવઠાના કિસ્સામાં સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું અને અપીલને ફગાવી દીધી હતી. આથી આ અપીલ કરવામાં આવી છે.

વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થાય છે તે એ છે કે ચાંદીનું મૂલ્યાંકનક્ષમ મૂલ્ય શું છે જેનો ઉપયોગ એમઓડીને પૂરી પાડવામાં આવતી સિલ્વર ઓક્સાઈડ ઝિંક

બેટરીના ઉત્પાદનમાં થાય છે. શું તે કિંમત છે કે જેના પર એમ. ઓ. ડી. ને ટંકશાળમાંથી ચાંદી મળી હતી અથવા ચાંદીની બજાર કિંમત-અપીલકર્તાની દલીલ એ છે કે કરારની કિંમત કે જેના પર એમ. ઓ. ડી. ને બેટરીઓ વેચવામાં આવે છે તે એમ. ઓ. ડી. ને બેટરીઓના વેચાણની એકમાત્ર વિચારણા છે અને તે કરારની કિંમત પર ચાંદીનું મૂલ્યાંકન મૂલ્ય નક્કી કરવું પડશે.

કલમ ૪ (૧) (એ) ની પ્રથમ જોગવાઈ પર આધાર રાખીને, જે માલના વેચાણ વિશે વાત કરે છે, ખરીદદારોના બે વર્ગો અને દરેક ખરીદદારને જે કિંમતે માલ વેચવામાં આવે છે તે કિંમતને આવા દરેક વર્ગના ખરીદદારોના સંબંધમાં આવા માલની સામાન્ય કિંમત તરીકે લેવી જોઈએ, અપીલકર્તાઓ દલીલ કરે છે કે જે કિંમતે "એમઓડી" ને બેટરી વેચવામાં આવે છે તે કિંમતને બેટરીની સામાન્ય કિંમત તરીકે લેવામાં આવશે. અપીલકર્તાઓ કેન્દ્રીય આબકારી (મૂલ્યાંકન) નિયમો, ૧૯૭૫ના નિયમ ૫ પર પણ આધાર રાખે છે.

અપીલકર્તાઓ દલીલ કરે છે કે જો એમ માનવામાં આવે કે એમઓડી સાથેના વ્યવહારમાં કિંમત એકમાત્ર વિચારણા નથી, તો એમઓડીમાંથી અપીલકર્તાને વહેતી ચાંદીનું નાણાં મૂલ્ય, એટલે કે રૂ. આકારણીપાત્ર મૂલ્ય નક્કી કરતી વખતે રૂ.૫૦૦/- પ્રતિ કિલો ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ. અપીલકર્તાઓ દલીલ કરે છે કે ચાંદીની કિંમત નક્કી કરવા માટે ચાંદી દ્વારા લેવામાં આવેલી તુલનાત્મક કિંમત

સાચી નથી. જ્યારે નિયમ ૪ અથવા નિયમ ૫ હેઠળ એક્સાઈઝેબલ માલનું મૂલ્ય નક્કી કરી શકાતું નથી ત્યારે નિયમ ૬ (બી) (૨) હેઠળ તુલનાત્મક મૂલ્યને ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે. રિલાયન્સ અશોક લેઈલેન્ડ લિમિટેડ પર મૂકવામાં આવી છે. વિ. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝના કલેક્ટર, મદ્રાસ, ૨૦૦૨ (૧૪૬) ઈએલટી ૫૦૩ (એસ સી), જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ખરીદદારોના વિવિધ વર્ગોને માલનું વેચાણ કલમ ૪ (૧) (બી) ને આકર્ષવા માટે સામાન્ય ભાવને અનિશ્ચિત બનાવતા નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે બેટરીની સામાન્ય કિંમત એ કિંમત છે કે જેના પર તેને એમ. ઓ. ડી. ને વેચવામાં આવે છે અને તે મુજબ ચાંદીની કિંમત નક્કી કરવાની હોય છે.

સામાવાળીઓ દલીલ કરે છે કે સામાન્ય કિંમત વ્યવહારના સંદર્ભ દ્વારા નક્કી થવી જોઈએ. એમઓડી સાથેનો વ્યવહાર એક વિશેષ વ્યવસ્થા હોવાથી, કરારની કિંમતને ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી કારણ કે આવા વ્યવહાર વ્યવસાયના સામાન્ય ક્રમમાં કરવામાં આવતા નથી. તેથી, ચાંદીના બજાર મૂલ્યને ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે પરંતુકના લાભનો દાવો કરવા માટે, અપીલકર્તાએ સંપૂર્ણ વેચાણ વેપારની "સામાન્ય પ્રથા" દર્શાવવી જોઈએ. ચાંદીને પુનઃપ્રાપ્ત કરવા માટે જૂની જીવન સમાપ્ત થયેલી બેટરીઓનો પુરવઠો એક વિશેષ વ્યવસ્થા બનાવે છે, તેથી તે "સામાન્ય પ્રથા" ની રચના કરશે નહીં. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે જો અમુક કાચો માલ આબકારી જકાતના હેતુ માટે

મફતમાં પૂરો પાડવામાં આવે તો પણ બજાર મૂલ્યને ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ.

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટની કલમ ૪ એક્સાઈઝેબલ માલના મૂલ્યાંકન સાથે સંબંધિત છે જે મૂલ્યના સંદર્ભમાં ડ્યુટી માટે વસૂલવામાં આવે છે. મૂલ્યાંકન સામાન્ય રીતે તેની કિંમત પર આધારિત હોય છે જે તે કિંમતે હોય છે કે જેના પર ઉત્પાદક દ્વારા એક્સાઈઝ ડ્યુટી હેઠળનો માલ ખરીદદારને વેચવામાં આવે છે. અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ્યારે મૂલ્યાંકન એટલું વધુ ન હોઈ શકે કે તેની સૌથી નજીકની સમકક્ષ મૂલ્યાંકન નિયમોમાં નિર્ધારિત રીતે નક્કી કરવામાં આવે. 'ઉપરોક્ત નિયમોના હેતુ માટે 'મૂલ્ય' એ કાયદાની કલમ ૪ હેઠળ મૂલ્ય છે અને તે નિયમો ૪ અને ૫ હેઠળ નક્કી કરવામાં આવશે. નિયમ ૬ નો ઉપયોગ ત્યારે જ કરવો પડશે જ્યારે આબકારી જકાતને આધિન માલના મૂલ્યનું મૂલ્યાંકન નિયમો ૪ હેઠળ નક્કી કરી શકાતું નથી. ૫. જ્યારે માલ ઉત્પાદક દ્વારા વેચવામાં આવતો નથી પરંતુ અન્ય માલના ઉત્પાદનમાં તેનો ઉપયોગ અથવા વપરાશ કરવામાં આવે છે, ત્યારે મૂલ્ય ઉત્પાદિત સુસંગત માલના મૂલ્ય પર નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે, અને જો તે ઉત્પાદનના ખર્ચ પર ન કરી શકાય, જો કોઈ હોય, જે તેણે સામાન્ય રીતે આવા માલના વેચાણ તરીકે કમાયો હોત.

અમે ઉપર દર્શાવેલા આ ડ્રજિકોણને અશોક લેલેન્ડ લી. વિરુદ્ધ કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ મદ્રાસ, ૨૦૦૨ (૧૪૬) ઇએલટી ૫૦૩; યુનિયન કાર્બાઈડ

(ભારત) વિરુદ્ધ સીસીઈ કલકત્તા, ૨૦૦૩ (૧૫૮) ઇએલટી ૧૫, બર્ન સ્ટાન્ડર્ડ કંપની લિમિટેડના નિર્ણયોથી સમર્થન મળે છે. વિ. યુ. ઓ. આઈ, ૧૯૯૨ (૬૦) ઇ. એલ. ટી. ૬૭૧; સી. સી. ઇ. વિ. દાઈ ઇચી કરકરીયા લિમિટેડ, ૧૯૯૯ (૧૧૨) ઇ. એલ. ટી. ૩૫૩.

ચાંદીનું મૂલ્યાંકન મૂલ્ય રૂ. ૨૫૦૦/- પ્રતિ કિલો જે દરે એમઓડી ટંકશાળમાંથી ચાંદી મેળવતો હતો. અપીલકર્તાઓ દ્વારા વસૂલવામાં આવેલી કિંમત એમઓડી સાથે તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલા કરારના સંદર્ભમાં હતી. કરારની શરતો અનુસાર, એમ. ઓ. ડી. એ બેટરીના ઉત્પાદન માટે ચાંદીનો પુરવઠો પૂરો પાડવાનો હતો. ટંકશાળમાં ચાંદીનો જથ્થો ઓછો થતો હોવાથી, એમ. ઓ. ડી. એ ચાંદીને પુનઃપ્રાપ્ત કરવા અને નવી બેટરીના ઉત્પાદનમાં પુનઃપ્રાપ્ત ચાંદીનો ઉપયોગ કરવા માટે જૂની જીવન સમાપ્ત થયેલી બેટરીઓ પૂરી પાડી હતી. કરારની શરતો અનુસાર, અપીલકર્તાઓએ એમ. ઓ. ડી. ને બેટરી દીઠ ચાર્જ કરવાની કિંમતમાં છૂટ આપવાની હતી અને એમ. ઓ. ડી. અને એચ. એ. એલ. ને પૂરી પાડવામાં આવતી બેટરીઓ વચ્ચે કિંમતોમાં તફાવત થવાનું આ કારણ હતું.

અપીલકર્તાઓને પૂરી પાડવામાં આવેલ ચાંદીનું મૂલ્ય નક્કી કરી શકાય તેવું છે. જો ટંકશાળમાં ચાંદીનો જથ્થો ઘટતો ન હોત, તો એમઓડીએ ટંકશાળમાંથી ચાંદીનો પુરવઠો પૂરો પાડ્યો હોત. સ્ટોક ઘટ્યો હોવાથી, એમ. ઓ. ડી. એ

ચાંદીની પુનઃપ્રાપ્તિ માટે જૂના જીવનની મુદત પૂરી પાડતી બેટરીઓ પૂરી પાડી. આનાથી ચાંદીનું મૂલ્ય અનિશ્ચિત નહીં રહે. પૂરા પાડવામાં આવેલ ચાંદીની કિંમત રૂ. ૨૫૦૦. ૦૦ પ્રતિ કિલો. , જે કિંમતે એમઓડીને ટંકશાળમાંથી ચાંદી મળશે. તુલનાત્મક ચીજવસ્તુઓના મૂલ્યના આધારે ચાંદીનું મૂલ્યાંકનપાત્ર મૂલ્ય નક્કી કરવાનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઊભો થશે જ્યારે મૂલ્ય અનિશ્ચિત હોય. હાલના કિસ્સામાં તે પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.

એમઓડી દ્વારા ચાંદીનો પુરવઠો એમઓડી અને અપીલકર્તા વચ્ચેના કરારની એક શરત હોવાથી, આવી ચીજવસ્તુઓમાં જથ્થાબંધ વેપારની 'સામાન્ય પ્રથા' ની રચના થશે. કલમ ૪ (૧) (બી) ની પ્રથમ પરંતુક મુજબ, જથ્થાબંધ વેપારની સામાન્ય પ્રથા અનુસાર, વિવિધ વર્ગના ખરીદદારોને વિવિધ કિંમતે માલ વેચવામાં આવે છે, તો આવી દરેક કિંમત ખરીદદારોના દરેક વર્ગના સંબંધમાં આવી વસ્તુઓની સામાન્ય કિંમત માનવામાં આવશે. તેથી, અપીલકર્તાઓ દ્વારા એમઓડીને વેચવામાં આવેલી બેટરીની સામાન્ય કિંમત રૂ. ૩૩, ૩૯૩/- અને આવી બેટરીના ઉત્પાદનમાં વપરાતી ચાંદીનું મૂલ્યાંકન મૂલ્ય રૂ. ૨૫૦૦/- પ્રતિ કિલો અને ચાંદીનું બજાર મૂલ્ય લઈ શકતા નથી.

એમઓડી અને આકારણી કરનાર વચ્ચેના કરારમાં ટંકશાળમાંથી ચોક્કસ દરે ચાંદીનો પુરવઠો પૂરો પાડવામાં આવ્યો હતો અને તેને એમઓડી દ્વારા પૂરો

પાડવાનો હતો અને તેના બદલામાં અપીલકર્તાઓને ચાંદી અને જૂની વપરાયેલી બેટરીઓ પુનઃપ્રાપ્ત કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, અને તેમની વિશેષ લાક્ષણિકતાને અવગણી શકાય નહીં. પ્રશ્નમાં પ્રકૃતિની બેટરીઓનો ઉપયોગ મોટાભાગે માત્ર એમ. ઓ. ડી. દ્વારા થાય છે. તેથી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નિર્ણય લેનાર સત્તાધિકારી સુધી લેવામાં આવેલા દ્રષ્ટિકોણને ટકાવી શકાતો નથી.

તેથી, અમે આ અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને ટ્રિબ્યુનલના આદેશને રદ કરીએ છીએ અને તેથી વિભેદક માંગ માટેના આદેશનો અમલ કરી શકાતો નથી.

અપીલને તે મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

કે. કે. ટી

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.